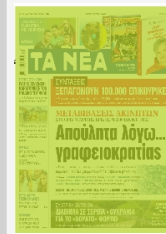

Αρτεμη Λεοντή «Πάντα με ενδιαφέρουν τα θέματα που μένουν εκτός»

Media: TA NEA Page: 50-51 Published at: 19-07-2022
Author: Surface: 1869.89 cm² Circulation: 11760
Subjects:

50

Οι συναντήσεις μας με ενδιαφέροντα πρόσωπα ξεκινούν με καφέ και ανοίγουν προς κάθε κατεύθυνση που υποστηρίζει ο ελεύθερος διάλογος

Ενας καφές* με την...

Αρτεμη Λεοντή

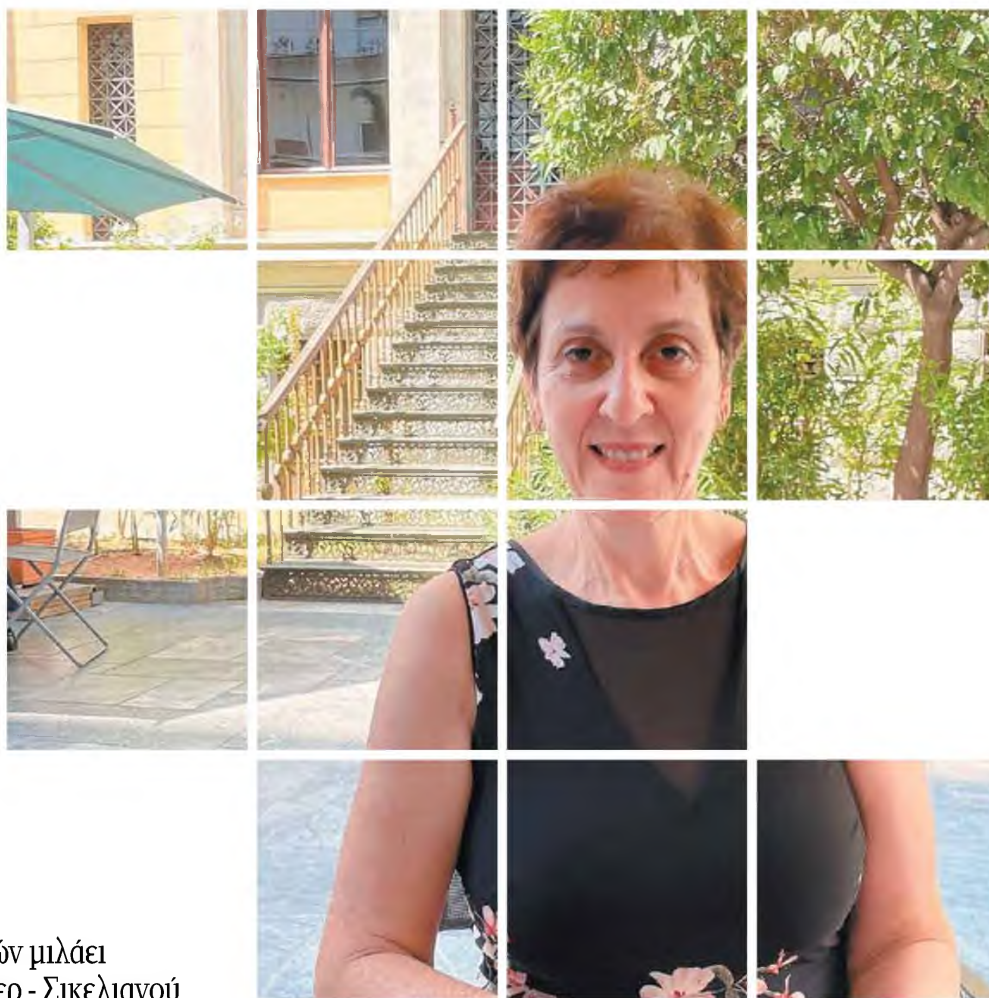
ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΕΦΗ ΦΑΛΙΔΑ

Διδάσκει Νέα Ελληνικά στην έδρα του Τμήματος Κλασικών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Μίσιγκαν. Και όπως εξηγεί η Αρτεμης Λεοντή στη διάρκεια της συνάντησής μας, η ελληνική γλώσσα σε ένα αμερικανικό πανεπιστήμιο δεν εξημερεύει αποκλειστικά τη φιλολογική κατάρτιση ενός ειδικού. Είναι εργαλείο πολιτισμού, μέσο σύνδεσής με το παρόν, τρόπος γνωριμίας με έναν κόσμο.

Ελληνίδα δεύτερης γενιάς η ίδια, περνά στην Αθήνα τα καλοκαίρια της, καθώς η αρχαιολογική έρευνά της για την Εύα Πάλμερ - Σικελιανού δεν σταμάτησε στην εξαιρετική συγγραφή της βιογραφίας της, αλλά την οδηγεί και σε άλλους κρυμμένους θησαυρούς. Ο ρόλος της για τη συγκρότηση του αρχείου της Εύας Πάλμερ - Σικελιανού υπήρξε άμεσος. Αφού πήρε ειδική άδεια για να ερευνηθεί κάποια συγκεκριμένα θραύσματα από τη ζωή της Εύας, η Αρτεμης Λεοντή διάβασε και οργάνωσε το αρχείο των μη προσβάσιμων επιστολών της Πάλμερ - Σικελιανού που φυλάσσονται στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών. Οι μεγάλοι αρχαιολογικοί φακέλοι περιείχαν την αλληλογραφία της Εύας Πάλμερ με τη Νάταλι Μπάρνεϊ. Στη ράχη των φακέλων ήταν γραμμένες οι λέξεις «Μη προσιά», που ύστερα από αίτημα της Άννας Σικελιανού (δευτέρα σύζυγος του ποιητή Αγγέλου Σικελιανού) παρέμειναν άγνωστα έως το 2020.

«Πάντα με ενδιαφέρουν τα θέματα που μένουν εκτός. Τι είναι αυτό που υπάρχει μπροστά στα μάτια μας και δεν το βλέπουμε». Ήταν η φράση της με την οποία άρχισε να μιλάει για τα υφάσματα της Εύας, τα οποία εκείνη είχε υφάνει για τις Δελφικές Γιορτές, για τις δημιουργικές της αυθαιρεσίες μέσα από τις οποίες μεταμόρφωνε την ταυτότητά της, για τα φαινόμενα της μόδας και τη σχέση που θα μπορούσε να διακρίνει κανείς ανάμεσα στις υφαντές πτυχώσεις της Πάλμερ - Σικελιανού και στις σύγχρονες Greek chic προτάσεις των σχεδιαστών.

Τι σας τράβηξε στην περίπτωση της Εύας Πάλμερ και ερευνήσατε τον βίο της;
Από τη μια, παρατηρούσα την ασταμάτητη δημιουργικότητά της. Ήταν διαρκώς ανήσυχη. Παρόλο που της δόθηκε μια άνετη ζωή στην υψηλή κοινωνία της Νέας Υόρκης, την άφησε πίσω για να παίξει πρωταρχικό ρόλο στη δημιουργία ενός λεσβιακού καλλιτεχνικού κύκλου στο Παρίσι στις αρχές του 20ού αιώνα και στα επόμενα 27 χρόνια να κωθεί βαθιά σε πολιτισμικά ζητήματα στη Ελλάδα. Κινηγούσε την εναλλακτική ζωή, πράγμα δύσκολο. Προσέφερε πολλά. Από την άλλη έβλεπα μια στατική εικόνα, έναν μύθο: της πιστής συζύγου που ερωτεύτηκε τον Αγγέλο

Η καθηγήτρια Νέων Ελληνικών μιλάει για τα μυστικά της Εύας Πάλμερ - Σικελιανού

«Πάντα με ενδιαφέρουν τα θέματα που μένουν εκτός»

Coffee spot

Καφέ Νομισματικού Μουσείου, Πανεπιστημίου 12

Σικελιανό. Αναρωτιόμουν γιατί δεν είχε γίνει καμιά συστηματική έρευνα για αυτόν. Τι τεκμήρια θα έβρισκα και τι θα έδειχναν για την αποσιωπημένη ζωή της;

Ποια τεκμήρια από το αρχαιολογικό υλικό που εξετάσατε σας γοήτευσαν και σας τροφοδότησαν με πληροφορίες;

Σαφώς οι ερωτικές επιστολές της Εύας Πάλμερ με τη Νάταλι Κλίφορντ Μπάρνεϊ. Ένα μέρος βρίσκεται στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών. Για πολλά χρόνια αυτό το πλούσιο υλικό ήταν αυστηρά «Μη προσιτό». Μου δόθηκε άδεια να το ερευνήσω και αργότερα να το ταξινομήσω και ψηφιοποιήσω ώστε σήμερα να είναι ανοιχτό. Για αυτό είμαι ευγνώμων. Η πρώτη επαφή ήταν αξέχαστη. Καθιστή σε ένα τραπέζι στο αναγνωστήριο του Κέντρου, μου ήρθαν δύο γαλάζια κουτιά. Μέσα στο κάθε κουτί: Σωριασμένες στίβες με επιστολές και κάρτες τυλιγμένες με σατέν κορδέλες της εποχής. Τις διάβασα όπως τις βρήκα. Κάτι που ξεχωρίζει σε αυτό το αρχαιολογικό υλικό είναι ο παρατηρητικός, προσοπτικός λόγος και οι άφθονες πληροφορίες για έναν σημαντικό κύκλο γυναικών. Τον απίθανο ζωντανό λόγο της Εύας Πάλμερ σε αυτές τις επιστολές δεν τον συνάντησα πουθενά αλλού.

Θα λέγατε ότι το ελληνικό όραμά της, ταυτιζόμενο με τις αναγνώσεις της Σαφούς,

✳️ «Πολλοί άνθρωποι αναγνωρίζουν στον καιρό την ικανότητα να δίνει πνεύμα»

(Ονορέ ντε Μπαζζάκ, «Πραγματεία περί των νεωτέρων διεγερτικών», 1839)

αυτογνωσίας και της ομαδικής ταυτότητας. Συγχρόνως οι τεχνικές αυτές στηρίζονται σε πρότυπα που κυκλοφορούν στην αγορά για σκοπούς κέρδους. Η Εύα ήταν από τους ανθρώπους που καταλάβαινε την εμπλοκή τους με τη βιομηχανία και την αποικιοκρατία. Μέσω της υφαντικής, κυκλοφόρησε σε κοινωνικές δημιουργίες και ερευνητών. Εμιαθε καινούργιες τεχνικές. Υιοθέτησε ξένη γλώσσα, τα Ελληνικά. Τραγουδούσε τραγούδια με αλλιώτικους σκοπούς. Δοκίμασε τρόπους ζωής που ήταν τελείως ξένοι σε αυτήν. Το παράδειγμα είναι πολύπτυχο και δύσκολο.

Η Εύα Πάλμερ - Σικελιανού θα δικαιωνόταν σήμερα για τις πεποιθήσεις της για μια πιο ελεύθερη ζωή;

Ήταν queer τότε και θα ήταν queer στην εποχή μας. Από τη μια, η σταδιακή πρόοδος που γίνεται τα τελευταία χρόνια απέναντι στο αίτημα της LGBTQ κοινότητας είναι μια δικαίωση για μια queer γυναίκα όπως η Εύα Πάλμερ - Σικελιανού που προσπάθησε να

Είπε

Η μορφή της ντυμένης σε ελληνικό στυλ (πιτυχώσεις) γυναίκας την πρώτη δεκαετία του 1900 συμβόλιζε την τολμηρή απελευθέρωσή που και η Εύα υπογράμιζε με τις εμφανίσεις της

ζήσει ελεύθερα κάτω από συνθήκες που την όψσαν λίγο - πολύ να κρύβει τον μη ετεροκανονικό σεξουαλικό προσανατολισμό της. Από την άλλη, στη δική μας εποχή θα αντιδρούσε σφοδρά στην πλήρη εισβολή της τεχνολογίας στην ατομική και κοινωνική ζωή.

Η λογοτεχνική επιδραστική φυσιογνωμία του Αγγελου Σικελιανού σκίασε την προσωπικότητά της; Ήταν η δική σας προσπάθεια να φωτιστεί μία επιπλέον πλευρά της αλήθειας στη σχέση του ζεύγους;

Ήταν μοιραίο ο Αγγελος Σικελιανός, ως ελληνικός ποιητής και άντρας με ισχυρό λόγο και ναρκισσοειδή προσωπικότητα, να επικρατήσει την προσωπικότητά της αμερικανίδας γυναίκας του. Η δομή της εθνικής πατριαρχικής κοινωνίας τείνει να εξαφανίζει τις γυναίκες. Με αυτόν τον τρόπο σβήνει άτομα που προσφέρουν το μεγαλύτερο κομμάτι στην αναπαραγωγή και στην υλοποίηση των ιδεών σε πολλές πτυχές της κοινωνίας που είναι κι αυτές αφανείς στην ιστορία. Η δική μου προσπάθεια ήταν να ανασυνθέσω τον βίο και το έργο και τους κύκλους αυτού του μοσοχαμένου ατόμου που πρόσφερε τόσο πολλά στον πολιτισμό.

Μια ζωή σε ερείπια και υφαίνοντας τον μύθο μιας ζωής: Σε τι διαφέρουν οι δύο τίτλοι του βιβλίου σας;

Και οι δύο τίτλοι αναφέρονται στη ζωή που εμπλέκεται στον μύθο. Η διαφορά σχετίζεται με τη σημασία του κάθε τίτλου στη γλώσσα του. Ο αγγλικός τίτλος «A life in ruins» έχει διπλή σημασία. Τονίζει, μαζί με την πορεία της Εύας Πάλμερ - Σικελιανού προς την οικονομική καταστροφή, και την αστατάτητα προσπάθειά της να ανακαλύψει τη χαμένη ζωή μέσα στα αρχαία ερείπια. Στα ελληνικά η δεύτερη έννοια χάνεται στη μετάφραση. Ο ελληνικός τίτλος «υφαίνοντας τον μύθο μιας ζωής» δίνει προτεραιότητα στην ύφανση ως μέσον της δημιουργικής ανασυγκρότησης της ζωής και υπαινίσσεται τη σχέση της με την πλοκή που δημιουργεί τον μύθο.

Συνάδει με τα συμπεριληπτικά αιτήματα της LGBTQ κοινότητας;

Η εποχή ήταν άλλη. Απέχει δεκαετίες από το ομαδικό παγκόσμιο κίνημα της LGBTQ κοινότητας και τα συμπεριληπτικά αιτήματα για αποτελεσματική νομική και θεσμική προστασία του σεξουαλικού προσανατολισμού και της ταυτότητας φύλου από πράξεις μίσους και βίας. Μόλις το 1895 ο Οσκαρ Ουάιλντ καταδικάστηκε για δύο χρόνια σε καταναγκαστικά έργα για ομοφυλοφιλία. Ο Ουάιλντ και ο εραστής του Άλφρεντ Ντάγκλας ήταν γνωστοί της Εύας Πάλμερ. Η ίδια διώχτηκε από το κολέγιο του Bryn Mawr για κάποια πράξη που δεν μπορούσε καν να ονομαστεί. Η μητέρα της δεν αποδεχόταν τον σεξουαλικό προσανατολισμό της. Εβρισκε κάθε ευκαιρία να της κάνει κριτική. Από παντού η Εύα Πάλμερ δεχόταν επιθετικά μηνύματα. Ηξερε ότι η ομοφυλοφιλία ήταν κοινωνικά ανεπιθύμητη. Αναζητούσε με τις αναγνώσεις της Σαφούς τη δυνατότητα να αυτοπροσδιοριστεί και να βρει μια σεβαστή κοινωνική ταυτότητα σε έναν φιλικό κύκλο. Το όραμά της τελικά σχετίζεται με τα γενικότερα αιτήματα της LGBTQ κοινότητας για την ελεύθερη αναζήτηση και θετική πρόσληψη της ταυτότητας φύλου και σεξουαλικότητας.

Η μορφή της ντυμένης σε ελληνικό στυλ (πιτυχώσεις) γυναίκας την πρώτη δεκαετία του 1900 συμβόλιζε την τολμηρή απελευ-

θέρωση που και η Εύα υπογράμιζε με τις εμφανίσεις της. Σήμερα όμως οι πιτυχώσεις αποτελούν για τη μόδα ενδύματα που παραπέμπουν σε αξιοπρεπή κομψότητα. Τι συνέβη στη διαδρομή και έσβησε η εκκεντρικότητα από τα ελληνοπρεπή ενδύματα της Εύας; Τα ελληνικά πρότυπα (πέπλος, χιτώνας, μπάτιον, σανδάλια) έχουν κάνει πολλούς κύκλους στη δυτική μόδα από την εποχή του Ναπολέοντα, καθώς ταλαντεύονται ανάμεσα στο τολμηρό και στο αξιοπρεπές. Το τολμηρό της Εύας Πάλμερ Σικελιανού ήταν να αντιστέκεται στη μόδα με το να δημιουργεί δική της υφάσματα και να ντύνει τον εαυτό της όπως ήθελε αυτή. Η τολμηρή απελευθέρωσή της ήταν από την ίδια τη μόδα.

Μπορεί να κατασκευάσει μία γυναίκα τον εαυτό της για να γίνει «άλλος» με βάση το παράδειγμα της υφαντικής στην οποία επιδόθηκε η Εύα;

Συχνά θεωρούμε επιφανειακές τις τέχνες του ντυσίματος, της κόμμωσης, των επεμβάσεων στο δέρμα και στο σώμα γιατί αφορούν την εμφάνιση. Όμως η επιμέλεια εαυτού ξεκινάει με την περιποίηση της επιφάνειας και από εκεί συνεχίζεται στον τρόπο ζωής, στην καλλιέργεια, και στην ηθική και πολιτική συναστροφή με τους ανθρώπους. Έτσι οι τεχνικές της ένδυσης συνυφαίνονται με το γίνεσθαι της